

Fragment pracy magisterskiej Piotra Korotyńca pt.

„PRZESTĘPCZOŚĆ KOMPUTEROWA”

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI

Wydział Prawa i Administracji

Katedra Kryminalistyki

CZEŚĆ III

BADANIA WŁASNE

Rozdział 5

Przestępstwa komputerowe w ocenie prokuratorów Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze oraz podległych jej Prokuratur Rejonowych

5.1. Metodyka badań – rozpoznanie problemu i cel badań

Wydaje się, że najlepszą metodą, aby określić, jak kształtuje się problematyka przestępczości komputerowej, i aby zaprezentować poglądy osób, które zajmują się bezpośrednio jej ściganiem i zwalczaniem, jest przeprowadzenie badań empirycznych. Dlatego też własne wnioski dotyczące przestępczości komputerowej uzupełniłem badaniami ankietowymi prokuratorów Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze i podległych jej Prokuratur Rejonowych oraz odrębnymi - wśród policjantów zielonogórskiej Komendy Miejskiej Policji. Pomimo nieznacznych różnic w sformułowaniu pytań, celem obu rodzajów ankiet było ustalenie, jak kształtuje się problematyka przestępczości zarówno ujawnionej, jak i nieujawnionej, a także zbadanie opinii i nastawienia przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości wobec przestępczości komputerowej i możliwości jej zwalczania. Badania dotyczyły zwłaszcza przestępstw komputerowych jako problemu społecznego, doświadczenia prokuratorów i funkcjonariuszy policji związanego z przestępczością internetową, ich nastawienia wobec przestępczości komputerowej, opinii na temat instrumentów jej zwalczania, a także oceny własnej sytuacji pracy. Wiadomości zgromadzone dzięki przeprowadzonym ankietom z pewnością pozwolą na dokładniejszą identyfikację tego niepokojącego zjawiska.

Przestępczość komputerowa, zwłaszcza jej rzeczywisty rozmiar, stanowi poważny i narastający problem. Internet i jego szerokie możliwości budzą zaniepokojenie profesjonalistów zajmujących się zapobieganiem przestępczości. Internet odgrywa wprawdzie istotną rolę w zapobieganiu przestępczości i ściganiu sprawców (np. profilaktyczna rola, którą pełnią profesjonalnie tworzone strony internetowe organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, gdzie publikowanie dodatkowo listów gończych i fotografii niebezpiecznych przestępców ułatwia ich zatrzymywanie⁹⁴), to jednak przede wszystkim usprawnia działanie sprzeczne z prawem.

Jak zwalczać przestępczość komputerową? Obecnie rozwój technologiczny przekłada się na wzrost ilości informacji. Gromadzone w tych sprawach uzyskane dane wymagają niestandardowego podejścia i specjalistycznych umiejętności. Także analiza kryminalna pozwala na ukierunkowanie i efektywne pozyskiwanie informacji. To coraz częstsze narzędzie pracy Policji i innych organów ścigania pozwala w sposób efektywny zaznajomić się ze znaczną ilością informacji, zwłaszcza w sprawach wielowątkowych, jakimi są cyberprzestępstwa⁹⁵.

Ujawnienie prawdziwej skali tego patologicznego zjawiska jest wciąż bardzo trudne.

5.2. Materiał badawczy

Udział w anonimowej ankiecie, stanowiącej podstawowy instrument badawczy i składającej się z 19 pytań, zadeklarowało 57 prokuratorów (w tym 25 kobiet oraz 32 mężczyzn) Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze i podległych jej Prokurator Rejonowych w Krośnie Odrzańskim, Nowej Soli, Świebodzinie, Wschowie, Zielonej Górze, Żaganiu i Żarach (7 południowych i centralnych powiatów Województwa Lubuskiego) swoją właściwością obejmują niemal 2/3 obszaru województwa. Na obszarze tym w centralnej i południowej części województwa zamieszkuje około 626

⁹⁴ <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/>

⁹⁵ zdaniem J. Wojtasika, Prokuratora Okręgowego w Zielonej Górze, choć sama charakterystyka analizy kryminalnej wykracza poza ramy opracowania, wymaga jednak zasygnalizowania.

tys. ludności⁹⁶. Staż pracy w zawodzie prokuratora kształtował się w granicach od 10 miesięcy do 36 lat. Pośród ankietowanych znalazło się także 3 asesorów. Staż w pracy kobiet i mężczyzn kształtował się w granicach od okresu rozpoczęcia asesury do 36 lat w przypadku kobiet oraz do 20 lat wśród mężczyzn.

Prokuratury okręgu zielonogórskiego dysponują 125 tzw. etatami orzecznictwymi (prokuratorzy, asesorzy i aplikanci). Na przesłanych 110 kwestionariuszy ankiety około 60% prokuratorów z tych jednostek zareagowało pozytywnie. W Prokuraturze Okręgowej w Zielonej Górze pełni służbę 31 prokuratorów. Spośród nich aż 14 zajmuje się bezpośrednio prowadzeniem śledztw, zwykle o poważnym ciężarze gatunkowym. Ilość etatów prokuratorskich w prokuraturach rejonowych jest zróżnicowana i wynosi od 5 we Wschowie do 25 w Zielonej Górze.

Na tle innych okręgów prokuratorskich w kraju uwagę zwraca bardzo dobra baza lokalowa i logistyczna prokuratur zielonogórskich⁹⁷. Za wysoce zaawansowany uznać należy stopień informatyzacji zielonogórskich prokuratur. W każdej jednostce organizacyjnej funkcjonują stanowiska komputerowe z dostępem do systemu informacji prawnej LEX. W prokuraturze okręgowej działa sieć informatyczna z dostępem praktycznie na każde stanowisko pracy i oprogramowaniem niezbędnym do pracy urzędu prokuratorskiego. Wydział Budżetowo-Administracyjny niezależnie od tego posiada odpowiednie oprogramowanie do obsługi finansowej prokuratury i współpracy z Narodowym Bankiem Polskim. W ostatnim czasie uruchomiono ponadto stacje łączności elektronicznej CORS-Email służącą do obsługi poczty w ramach sieci resortu wymiaru sprawiedliwości. W dniu 3 lipca 2003 r. została uruchomiona witryna WWW Prokuratury Okręgowej. W Prokuraturze Okręgowej funkcjonuje także Punkt Informatyczny KRK (Krajowego Rejestru Karnego), punkt dostępowy systemu PESEL, REGON, KRS (Krajowego Rejestru Sądowego) oraz stanowisko wyceny pojazdów mechanicznych na potrzeby postępowania przygotowawczego. Planowane jest w niedługim czasie uruchomienie takiego punktu dostępowego do systemu ewidencji pojazdów i kierowców - Cepik.

⁹⁶ <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/>, op. cit.

⁹⁷ Ibidem.

Podstawowym zadaniem prokuratora jest zwalczanie przestępczości oraz strzeżenie praworządności. Prokuratorzy okręgu zielonogórskiego, dobrze radzą sobie z jego realizacją pomimo wielu powszechnie znanych trudności, w tym zwłaszcza powodowanych trwającym od początku lat 90-tych XX wieku wzrostem ilości skomplikowanych spraw karnych. Tylko w roku 2007 we wszystkich jednostkach organizacyjnych zarejestrowano 27.339 nowych postępowań karnych. Z tej liczby aż 9.461 zakończono wniesieniem do sądu aktu oskarżenia lub jego równoważnikiem (43,1 % ogółu wszczętych postępowań karnych). Oskarżono 11.122 osoby. Tak wysoka skuteczność postępowania plasuje Prokuraturę Okręgową w Zielonej Górze w ścisłej czołówce w kraju.

W toku prowadzonych postępowań przygotowawczych w tym okresie aresztowano 844 podejrzanych. Rok wcześniej tymczasowo aresztowano 913 osób. W roku 2007 prokuratorzy przeprowadzili 626 śledztw własnych. Zwykle wszczynano je w sprawach skomplikowanych pod względem faktycznym i trudnych w ocenie prawnej. Znaczną ilość takich postępowań zrealizowano w wydziałach śledczych Prokuratury Okręgowej i w wyspecjalizowanych działach Prokuratur Rejonowych.

Ostatnie lata w działalności prokuratur okręgu zielonogórskiego charakteryzują się zdecydowanym wzrostem aktywności pozakarnej. Z tego tylko w roku 2007 zarejestrowano 3.415 nowych postępowań.

W latach 2004 - 2008 roku prowadzono też w prokuraturach zielonogórskich szereg spraw, które ilustrują tendencje charakterystyczne dla obrazu współczesnej przestępczości. Jednocześnie sprawy te wzbudzały znacznie zainteresowanie mediów, a za nimi opinii publicznej⁹⁸ (ich wyczerpująca charakterystyka pochodzi także ze strony internetowej zielonogórskiej Prokuratury Okręgowej⁹⁹):

1. Prokurator Rejonowy w Zielonej Górze skierował do sądu akt oskarżenia przeciwko 31-letniemu mężczyźnie, który w okresie od marca do kwietnia 2006 roku

⁹⁸ <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=39>.

⁹⁹ <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=3&do=szukaj&query=komputerowe&x=0&y=0>.

w Zielonej Górze, działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, będąc zatrudnionym na stanowisku informatyka w jednej ze spółek kolejowych w Zielonej Górze, bez upoważnienia i po uprzednim dokonaniu zmiany zapisów informatycznych w komputerowym systemie płacowym wykorzystywanym przez spółkę, poprzez zamianę numerów rachunków bankowych pracowników spółki na numer konta należący do niego, usiłował doprowadzić pracowników firmy do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 176 000 zł.

2. Prokurator Rejonowy w Zielonej Górze skierował do sądu akt oskarżenia przeciwko 7 uczniom: dwóm dziewczynom w wieku 18 i 20 lat oraz pięciu chłopcom w wieku od 18 do 20 lat, którzy w jednej z zielonogórskich kawiarenek internetowych przeprowadzali transakcje zakupów w sklepach wysyłkowych oferujących towary za pośrednictwem Internetu przy użyciu kart płatniczych, których numery zostały nielegalnie uzyskane z sieci komputerowej amerykańskich banków.

3. Prokurator Okręgowy w Zielonej Górze w dniu 19 marca 2008 roku skierował do Sądu Rejonowego w Nowej Soli akt oskarżenia przeciwko Damianowi H. o popełnienie przestępstw oszustwa na szkodę systemu obsługi płatności elektronicznych. W toku prowadzonego postępowania ustalono, że Damian H. w okresie od stycznia do marca 2006 roku w sposób nieuprawniony wszedł w posiadanie danych umożliwiających korzystanie z kart płatniczych innych osób, w szczególności obywateli Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanady, które następnie wykorzystał do dokonywania płatności drogą elektroniczną za usługi oferowane przez płatne portale internetowe.

4. Prokurator Rejonowy w Nowej Soli skierował do sądu akt oskarżenia przeciwko 41 letniemu mężczyźnie, który w okresie od marca 2006 roku do 9 listopada 2006 roku w Koźuchowie, nabył od nieustalonej osoby za 20 zł kopię cudzego programu komputerowego o nazwie Windows XP wartości 1490 zł.

5. Prokurator Rejonowy w Nowej Soli skierował do sądu akt oskarżenia przeciwko 22 letniemu mężczyźnie. Oskarżony w okresie od października 2004 roku

do 10 lipca 2005 roku w Nowej Soli, w krótkich odstępach czasu, kilkakrotnie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej uzyskał cudze programy komputerowe w ten sposób, że zainstalował je na dysku twardym swego komputera, bez zgody licencjonodawców. Nadto oskarżony zainstalował na swym komputerze fonogramy w postaci 1095 plików w formacie MP3 oraz 30 wideogramów - w postaci teledysków różnych autorów.

Zdecydowana większość przestępstw internetowych związana jest z szeroko pojętą manipulacją. Dość częstą formą manipulacji internetowej jest modyfikowanie cudzych stron WWW:

6. Redakcja strony internetowej Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze 12 stycznia 2008 roku informowała swoich czytelników o pojawieniu się w Internecie fałszywych kopii stron internetowych pod szyldem Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze oraz wykorzystaniu jej oficjalnej grafiki. Z poczynionych ustaleń wynikało, że sprawca utworzył w Internecie wprowadzające w błąd odnośniki prowadzące rzekomo do stron innych osób, np. ziobroxx.pl, tuskxx.pl, a w rzeczywistości odsyłające do stworzonej przez siebie strony internetowej przypominającej wyglądem graficznym stronę Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze.

Sprawca, tworząc podobną do oryginalnej pod względem graficznym kopię strony internetowej i zmieniając jej projekt, następnie tak zmieniony projekt rozpowszechniał publicznie.

Z treści zapisów umieszczonych przez sprawcę na nieautentycznej stronie internetowej wynikało, że zarzuca on prokuratorom Prokuratury Okręgowej i Rejonowej w Zielonej Górze brak obiektywizmu w prowadzonych na podstawie jego zawiadomień postępowaniach przygotowawczych. Niektóre zapisy zawierały także pomówienia stanowiące naruszenie dóbr osobistych.

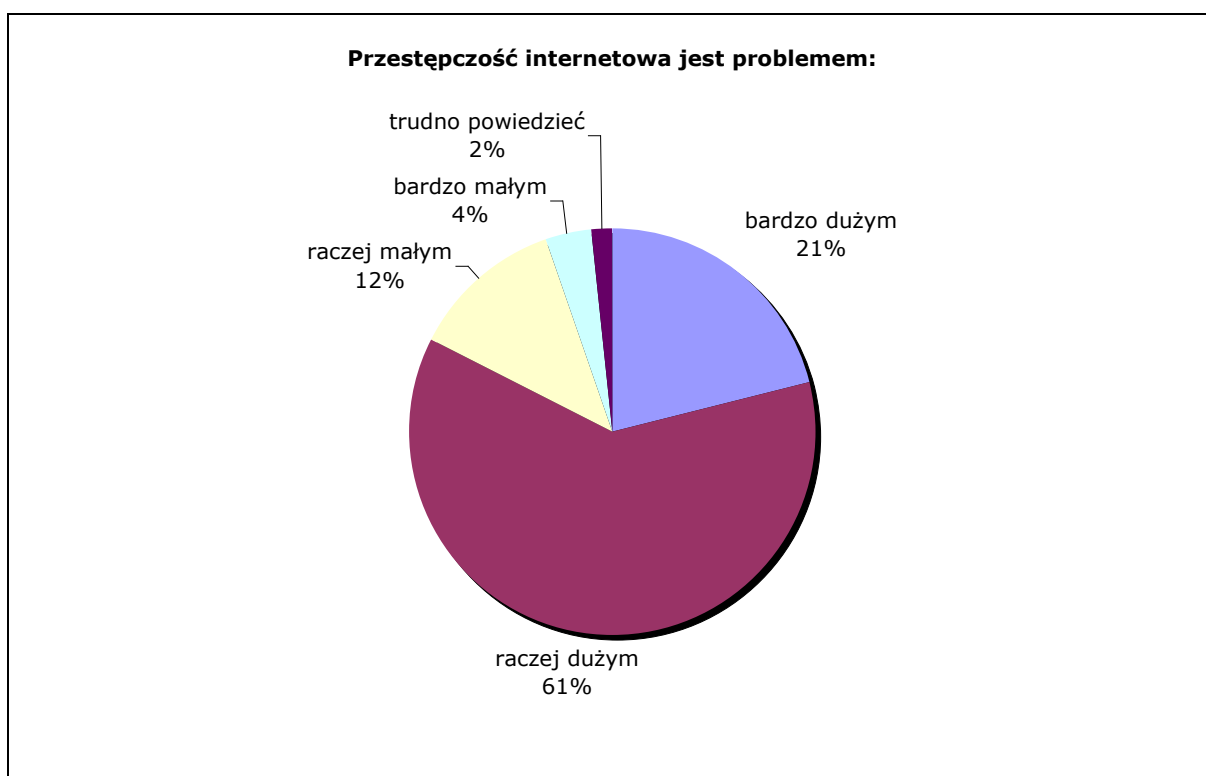
7. Ten sam sprawca skopiował także witrynę strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Strona ta zawierała oryginalne komunikaty MS, między którymi znajdowała się dostawiona przez w/w informacja z dnia 12 lutego 2008 roku

pomawiająca Prokuratora Okręgowego w Zielonej Górze¹⁰⁰. „Oficjalny“ komunikat głosił, że: „Jan Wojtasik, Prokurator Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze, tworzy i rozpowszechnia pisma potwierdzające nieprawdę”.

5.3. Wyniki badań

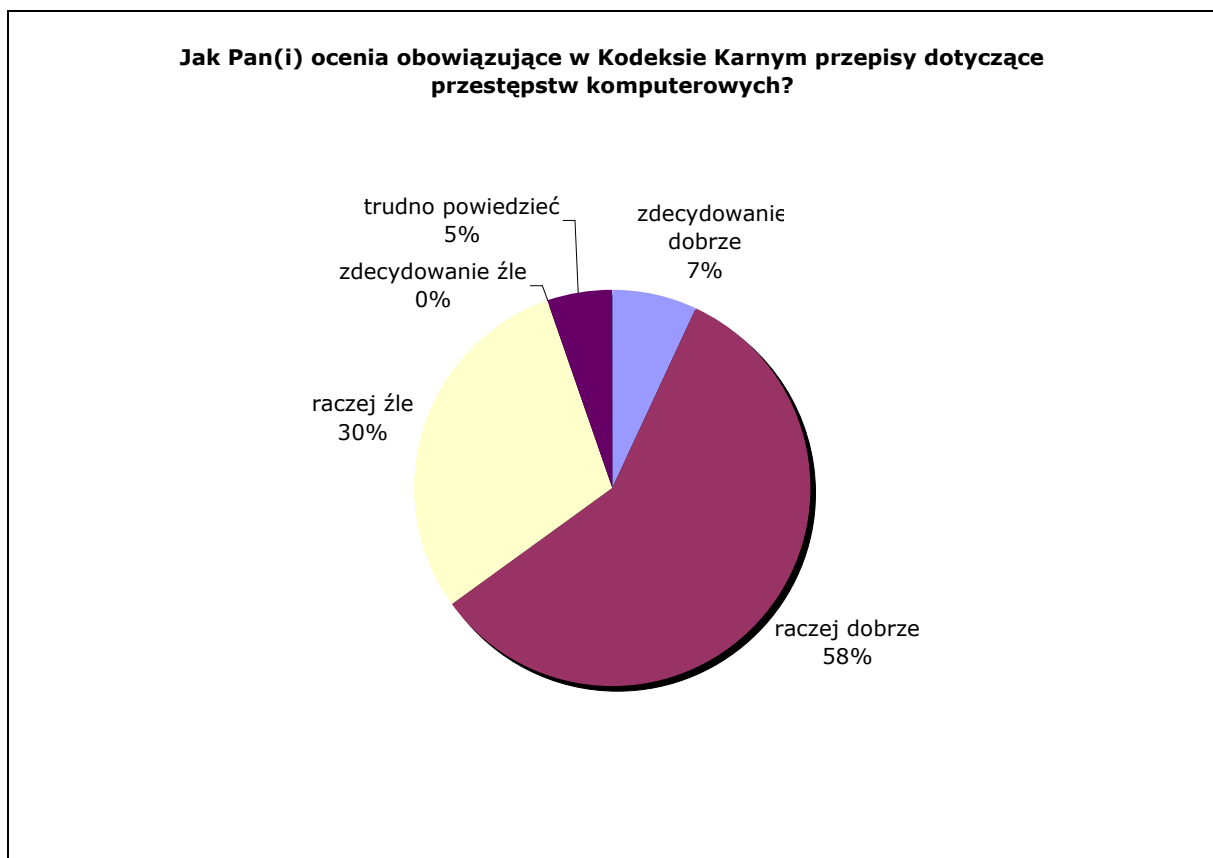
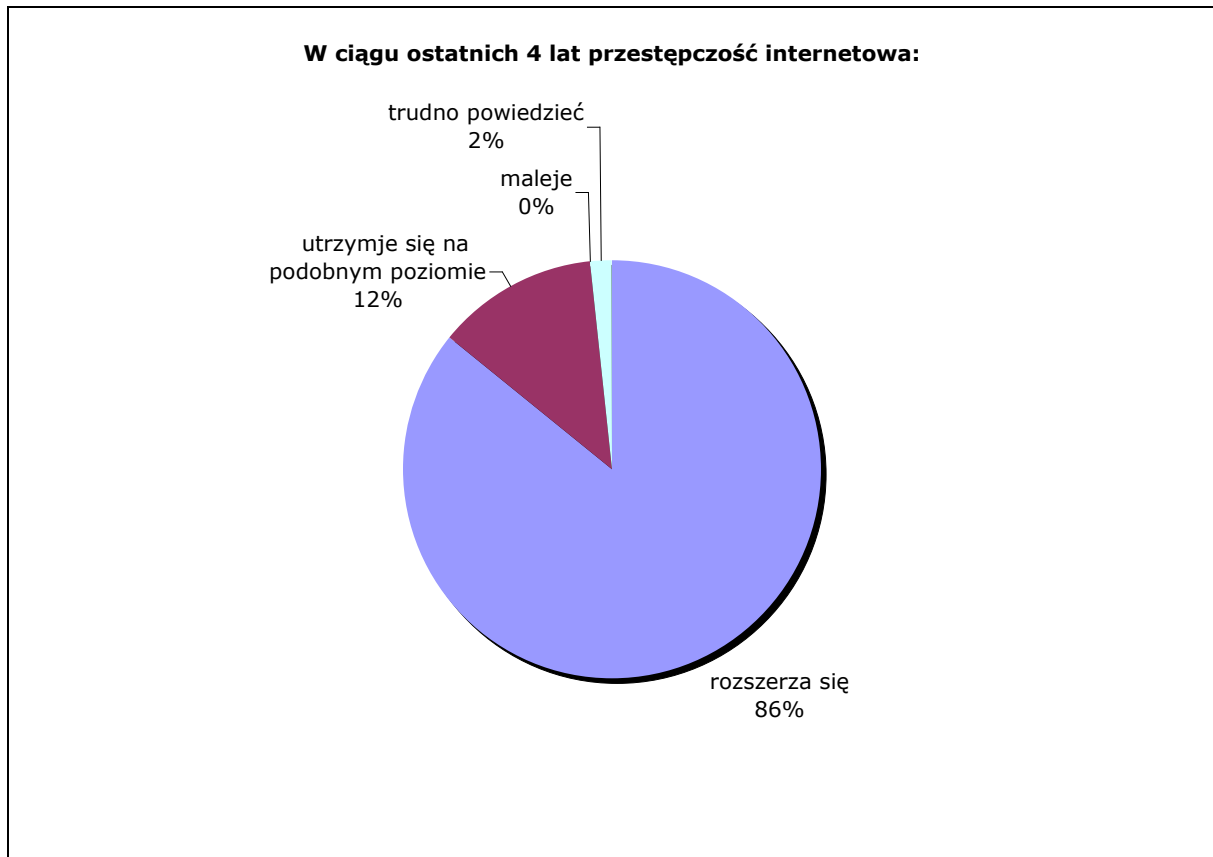
Przeprowadzone w okresie od 24 listopada do 5 grudnia 2008 roku badania dotyczące przestępczości komputerowej dostarczyły bardzo istotnych informacji, przede wszystkim o poziomie wiedzy prokuratorów na temat problemów z nią związanych.

Wyniki badań mają charakter indywidualny. W kwestionariuszu ankiety skierowanym do śledczych zawarłem następujące podstawowe zagadnienia:

¹⁰⁰ <http://wojtasik.we.bs/>.

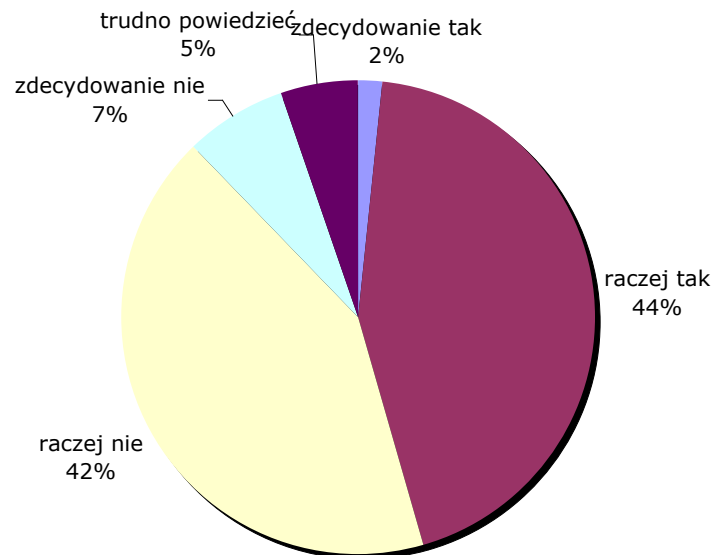

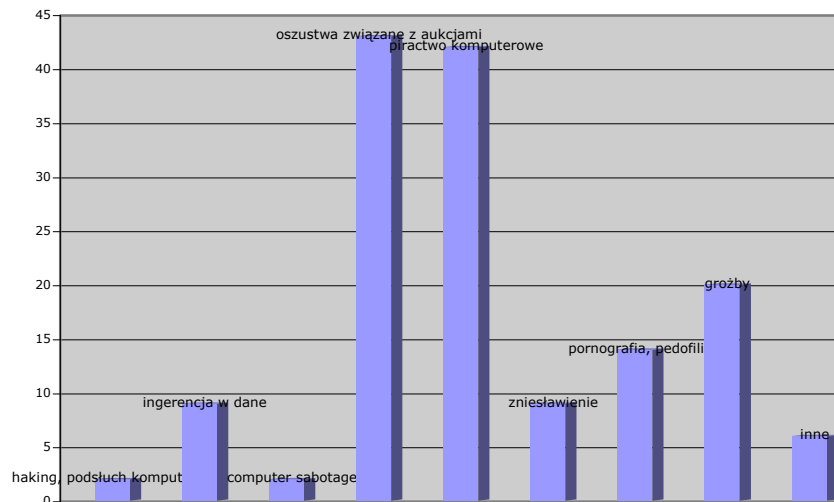
Czy Pan(i) zdaniem aktualne rozwiązania czynią zwalczanie przestępczości komputerowej bardziej efektywnymi?

Czy Pan(i) zdaniem prokuratorzy mają wystarczające instrumenty prawne dla walki z przestępczością komputerową?

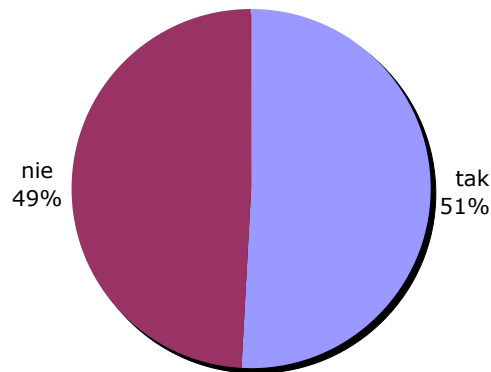
Czy w swojej praktyce prokuratorskiej oskarżał(a) Pan(i) w sprawach przestępstw komputerowych, takich jak:

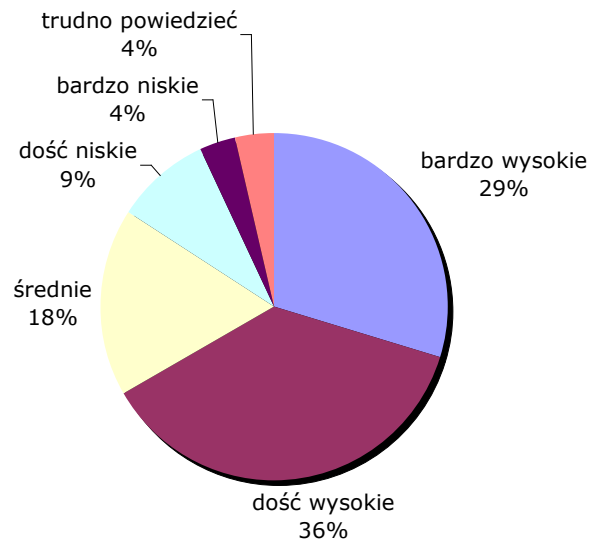
Jak były kończone prowadzone przez Pana(ią) postępowania dotyczące przestępstw komputerowych?

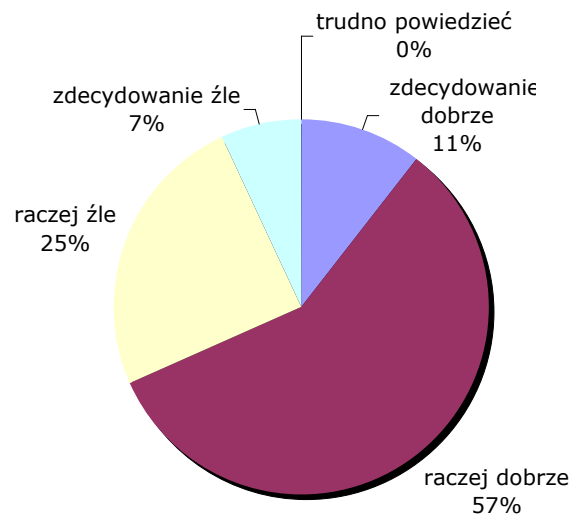
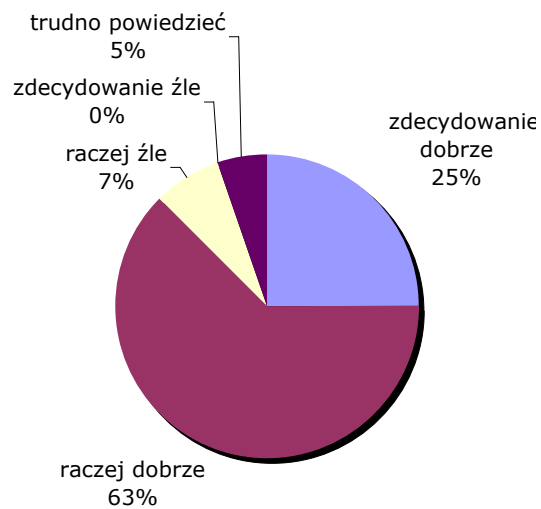

Czy aktualnie prowadzi Pan(i) jakieś śledztwa, postępowania przygotowawcze, w których są podejrzenia o przestępstwa związane z oszustwami internetowymi?

Jak Pan(i) ocenia własne zaangażowanie w ściganie przestępstw komputerowych?

Jak ocenia Pan(i) doświadczenie i przygotowanie prokuratorów potrzebne dla zwalczania przestępczości internetowej?**Jak ocenia Pan(i) współpracę w tej dziedzinie z policją i wymiarem sprawiedliwości?**

Badania ankietowe wykazały przede wszystkim, że potrzebni są biegli, lepsza pomoc techniczna oraz większa pomoc ze strony organizacji reprezentujących prawa pokrzywdzonych. Aktualnie oczekiwanie na przesłuchanie przedstawiciela pokrzywdzonych jest główną przyczyną długotrwałości postępowań, albowiem z uwagi na wielość postępowań oraz zaledwie 2-3 osoby reprezentujące konkretne organizacje, w skali kraju oczekiwanie na przesłuchanie pokrzywdzonego wynosi nawet do 6-8 miesięcy.

Ankietowani wskazali na potrzebę powołania wyspecjalizowanych komórek w Policji i Prokuraturze do zwalczania tego rodzaju przestępczości, a także uproszczenie przepływu danych do akt sprawy oraz koordynację działań prowadzących potępowanie przygotowawcze. Jeden ankietowany apelował o wprowadzenie surowych kar dla tego rodzaju przestępczości, przepisów nie budzących wątpliwości interpretacyjnych i o skuteczne ściganie.

Piętnastu ankietowanych stwierdziło także, że niezbędny jest szybszy dotęp do danych użytkowników internetu pozostających w dyspozycji administratorów bez zwolnienia z tajemnic służbowych. Należałoby zaostrzyć politykę banków i wprowadzić większą kontrolę przy zakładaniu internetowego konta bankowego (np. potwierdzenie założenia konta poprzez złożenie czytelnych podpisów, szersza identyfikacja klienta). Poza tym konieczne jest uzyskanie dostępu do numeru rachunków bankowych bez udziału sądu okręgowego oraz ułatwienie pozyskania innych danych (np. Telekomunikacji Polskiej). Eliminację zwolnienia banku z tajemnicy bankowej przez sąd oraz ułatwienie dostępu do danych operatorów telefonicznych wskazywano kilkakrotnie w odpowiedzi na pytanie numer 6. Trzydziestu pięciu ankietowanych nie udzieliło natomiast odpowiedzi na to pytanie.

Jeden z prokuratorów kategorycznie stwierdził, iż należałoby wprowadzić możliwość wstrzymania transakcji bankowych w sytuacji, gdy transakcja taka (przelew) jest spowodowana oszustwem internetowym, włamaniem do systemu księgowego, a ponadto należałoby uregulować kwestię własności miejscowej i rzeczowej (np. często jedną aukcją internetową zostaje oszukanych wiele osób z różnych rejonów

kraju i w zasadzie ta prokuratura, która najwcześniej wykryje przestępstwo i sprawcę zalewana jest następnie innymi postępowaniami wszczynanymi w kraju w wyniku zawiadomień innych pokrzywdzonych - w ten sposób najbardziej aktywni prokuratorzy są niejako karani „nawalem“ pracy).

Zgodnie z przedstawionymi wynikami badań, ankietowani prowadzą średnio 2 – 3 śledztwa, postępowania przygotowawcze, w których są podejrzenia o przestępstwa związane z oszustwami internetowymi. 11 osób nie udzieliło odpowiedzi na pytanie 9 i 10. Natomiast liczba generalnie prowadzonych obecnie śledztw i postępowań wynosi średnio 34. Ta sama liczba osób nie odpowiedziała na pytanie 11.

Zaledwie 4 respondentów zostało w życiu prywatnym pokrzywdzonych nadużyciami komputerowymi. Uważam jednak, że powyższe pytanie nie pozwala na ujawnienie informacji o stopniu i rodzaju wiktymizacji ogółu społeczeństwa.

Jak wynika z odpowiedzi udzielonych przez badanych, 59% przestępstw internetowych pozostaje, ich zdaniem, nieujawnionych (odpowiedzi na pytanie 12 a. nie udzieliły 22 osoby). Ich zdaniem także, 70% przestępstw sklasyfikowanych jako komputerowe kończy się wyrokiem skazującym (na pytanie 12 b. odpowiedzi brak w przypadku 25 osób).

5.4. Analiza wyników - wnioski z badań empirycznych

Biorąc pod uwagę odpowiedzi udzielone przez respondentów na powyższe pytania, należy liczyć się z tym, że wiele przestępstw związanych z przestępczością komputerową nie zostanie ujawnionych. Ankietowani wskazywali przede wszystkim na nieskuteczność środków do walki z przestępczością internetową.

Także różnorodność systemów operacyjnych oraz oprogramowania używanego w Polsce powoduje, że praktycznie niemożliwe jest wyszkolenie biegłego posiadającego specjalistyczną wiedzę z zakresu informatyki. Specyfika niektórych programów zmusza do współpracy ze specjalistami zajmującymi się zawodowo

danym oprogramowaniem. Trudności z uzyskaniem opinii biegłych powodują bowiem stosunkowo niechętnie rozpoznawanie tego zjawiska przez organa ścigania. Świadczy to bezpośrednio o skali zjawiska przestępczości komputerowej: istnieją problemy ze sprzętem, internetowym doświadczeniem i niejasnym prawem.

Poważnym utrudnieniem w ściganiu przestępczości komputerowej w Polsce jest fakt, iż nie ma świadomości zagrożeń tymi przestępstwami oraz wiedzy na temat form działalności sprawców wśród użytkowników systemów komputerowych. Samych prokuratorów cechuje jednak większa świadomość. Przestępczość komputerowa jest według nich raczej dużym problemem i rozszerza się lub utrzymuje na podobnym poziomie. Ankietowani zauważają istnienie problemu przestępczości komputerowej. Wyniki badań wskazują, że za największe zagrożenie uważają oni oszustwa związane z aukacjami oraz piractwo komputerowe. Często w praktyce ankietowani oskarżali w sprawach o pornografię i pedofilię, a także groźby za pośrednictwem Internetu.

Analizując zebrany materiał badawczy, można stwierdzić, że przestępczość komputerowa ewoluuje, wciąż przybiera nowe formy i może dotknąć niemal każdego użytkownika. Jej dynamika, różnorodność metod i technik przestępczego działania w znacznej mierze utrudnia jej głębszą analizę. Jednak analiza taka staje się koniecznością.

Według najnowszego raportu Kaspersky Lab w 2009 roku dojdzie do cyberprzestępczej rewolucji. Tymczasem według byłego prokuratora, Adama Baworowskiego, w polskiej prokuraturze zna się na rzeczy najwyżej 30 prokuratorów. Podkreśla on, że należy stworzyć w niej odrębne, specjalistyczne komórki do spraw przestępczości internetowej¹⁰¹.

Zasadniczym celem przeprowadzenia badań ankietowych było poznanie poglądów badanej zbiorowości. Stały się one również przyczyną do rozszerzenia terenu badawczego i przeprowadzenia dalszych badań wśród funkcjonariuszy policji.

---

¹⁰¹ <http://wiadomosci.onet.pl/1888241,18,item.html>.

Rozdział 6

Przestępstwa komputerowe w ocenie funkcjonariuszy policji Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze

6.1. Metodyka badań – rozpoznanie problemu i cel badań

Media coraz częściej informują o kolejnych skutecznych działaniach policji dotyczących przestępczości komputerowej. Policja dysponuje już odpowiednim sprzętem i stale szkoli się w zakresie ścigania przestępstw popełnianych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Jednak ciągle niedobory finansowe i kadrowe nie zawsze pozwalają na spełnianie jej społecznej misji.

Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze obsługuje ok. 203 tys. mieszkańców i operuje na obszarze 1629 km². Statystycznie jeden policjant przypada na 423 osoby¹⁰².

Ściganie przestępstw komputerowych i z wykorzystaniem Internetu jest zadaniem skomplikowanym, wymagającym od funkcjonariuszy odpowiedniego przygotowania. Czy i na ile dysponują nim zielonogórscy policjanci? Jaka jest ich opinia i nastawienie wobec przestępczości komputerowej oraz możliwości jej zwalczania? Jaki jest stopień percepcji oszustw internetowych oraz ocena regulacji prawnych stanowiących podstawę ich ścigania? Jak przedstawia się aktualna i postulowana praktyka w tym zakresie?

Zagadnienie ścigania przestępstw związanych z technologiami informacyjnymi jest w literaturze już przedmiotem licznych opracowań teoretycznych, rzadziej stanowi jednak przedmiot badań. Autorzy zajmujący się tą problematyką są jednak zgodni, że ściganie cyberprzestępstw nie należy do priorytetowych zadań policji w żadnym

¹⁰² http://bip.powiat.zgora.pl/?p=document&action=save&id=221&bar_id=1358.

państwie¹⁰³.

Jako metodę badawczą nad ściganiem przestępstw internetowych zastosowałem ankietyzację funkcjonariuszy policji. Zadawane im pytania odwoływały się do zawodowych doświadczeń respondentów związanych z przestępstwami komputerowymi. Dotyczyły trudności, na jakie napotyka przeciwdziałanie temu zjawisku.

6.2. Materiał badawczy

Podstawowym instrumentem badawczym był kwestionariusz ankiety składającej się, podobnie jak w przypadku badań związanych z prokuratorami, z 19 pytań. Badanie, zrealizowane w dniach 24 listopada – 5 grudnia 2008 roku objęło funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze. Na przesłane do policjantów kwestionariusze ankiety odpowiedziało 62 respondentów (w tym 13 kobiet oraz 49 mężczyzn). Staż pracy w zawodzie respondentów kształtował się w granicach od 2 do 32 lat. Pośród ankietowanych znalazło się 6 osób, które nie ujawniły takich informacji. Staż w pracy kobiet według uzyskanych informacji kształtował się w granicach od 12 lat do 24 lat, a w przypadku mężczyzn od 2 do 32 lat.

Należy zaznaczyć, że w ten sposób ankietę objęła Sekcja dw. z Przestępczością Gospodarczą, której trzon stanowią wyspecjalizowane osoby bezpośrednio zaangażowane w zwalczanie przestępczości komputerowej, ale w większości również funkcjonariuszy z pozostałych sekcji (np. Sekcji Prewencji). Zadawane im pytania nie muszą odwoływać się zawsze do ich zawodowych doświadczeń, ale wskazują na świadomość postrzegania zagrożeń w postaci przestępstw komputerowych. Ankietowani stanowili zatem raczej grupy funkcjonariuszy posiadających pewną wiedzę informatyczną i umiejętności w zakresie posługiwania się komputerem, którzy

---

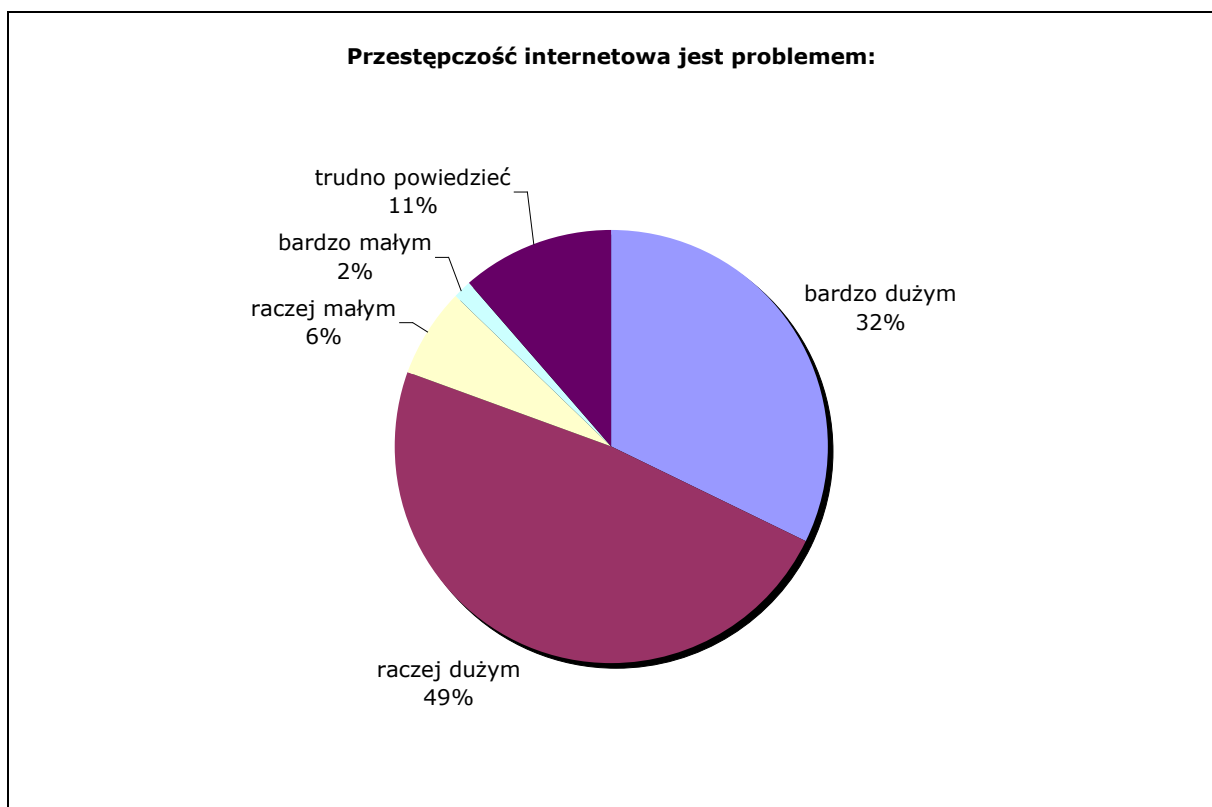
¹⁰³ A. Adamski, J. Kosiński, Oszustwa internetowe w ocenie polskich i amerykańskich policjantów, [w:] J. Kosiński (red.), Przestępczość teleinformatyczna, Materiały seminaryjne, s. 40.

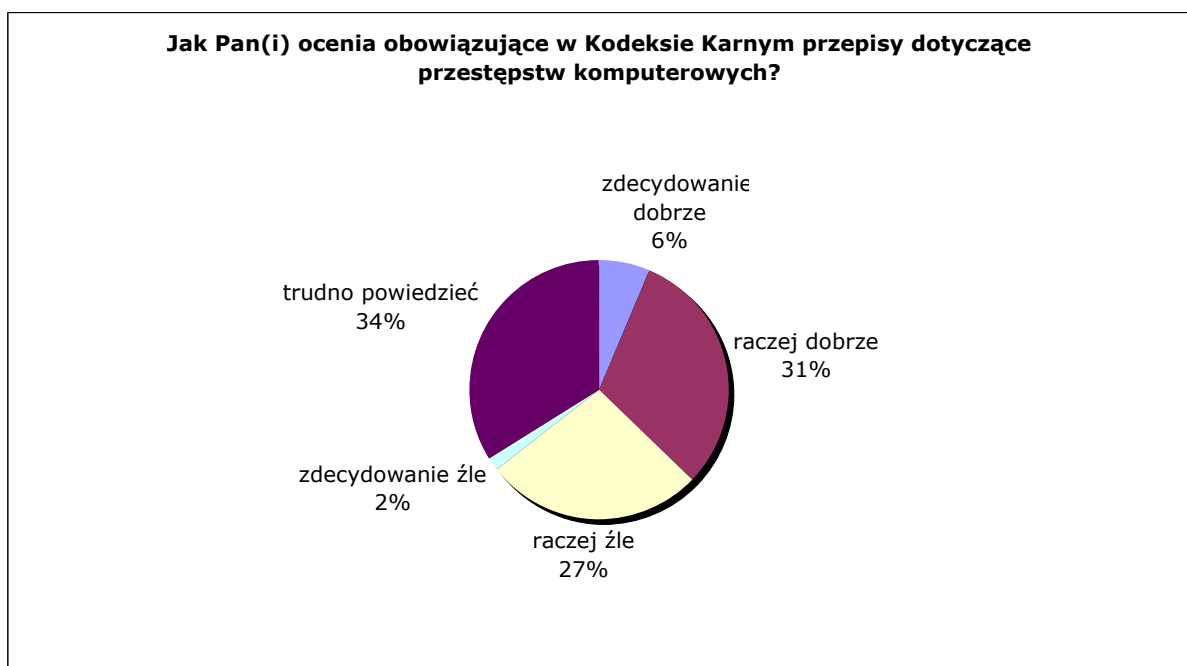
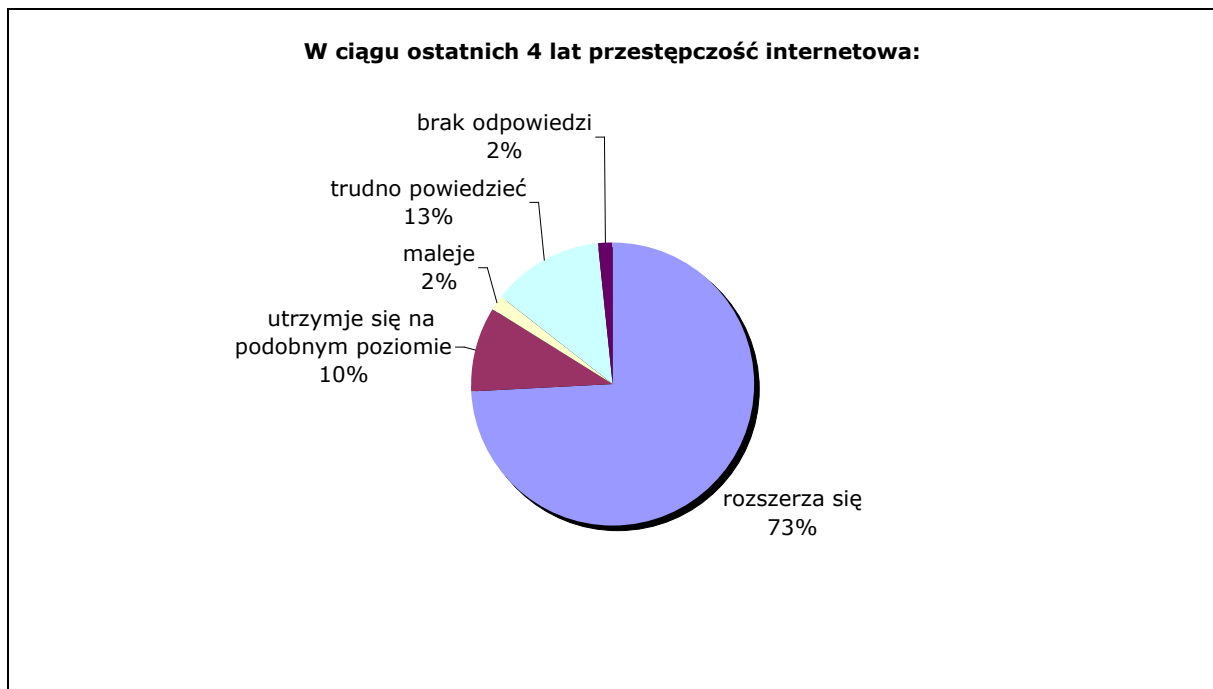
na co dzień wykonywali pracę niezwiązaną z prowadzeniem postępowań karnych w sprawach przestępstw komputerowych.

6.3. Wyniki badań

Mając na uwadze możliwość porównawczego ujęcia wyników badań wśród prokuratorów i funkcjonariuszy policji, informacje i opinie pochodzące od policjantów gromadziłem w oparciu o analogiczny schemat analizy. Treść stawianych im pytań w wielu wypadkach odpowiednio modyfikowałem.

Policjanci w podobny sposób postrzegają problem oszustw internetowych. Jednocześnie w odpowiedziach na pozostałe pytania można zaobserwować spore rozbieżności, które spowodowane są pewnym nieuzasadnionym zróżnicowaniem odpowiedzi. Zdecydowana większość z nich uważa jednak, że jest to poważny problem.

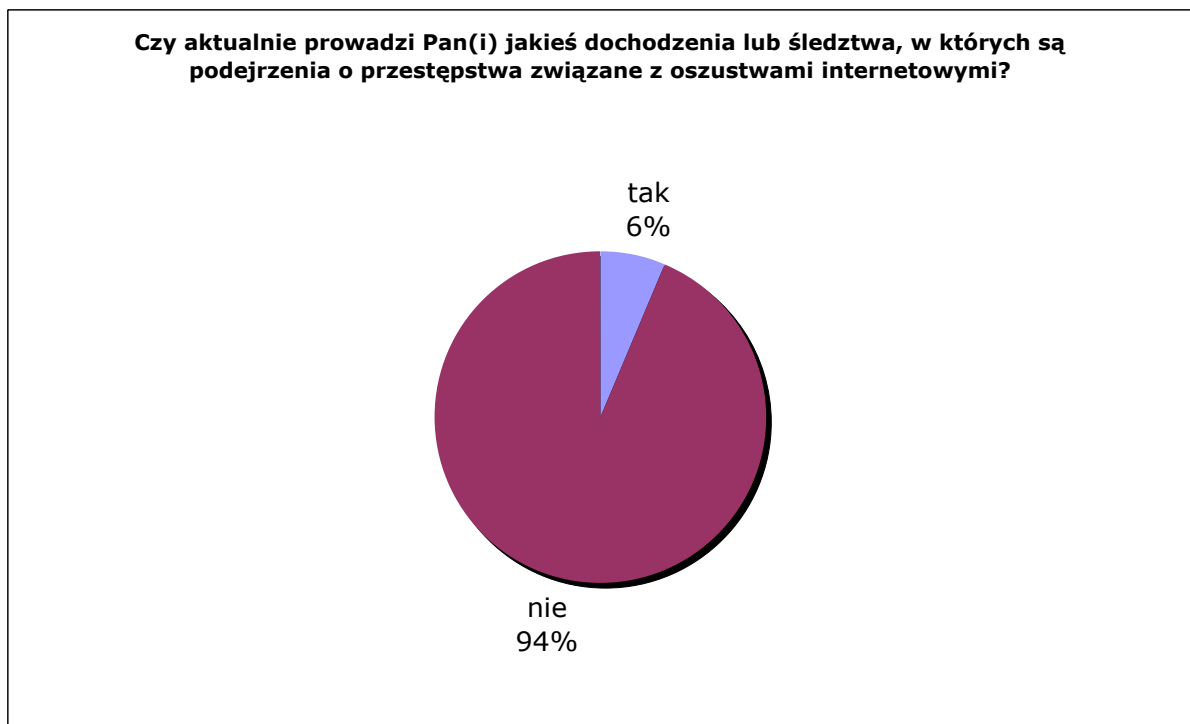
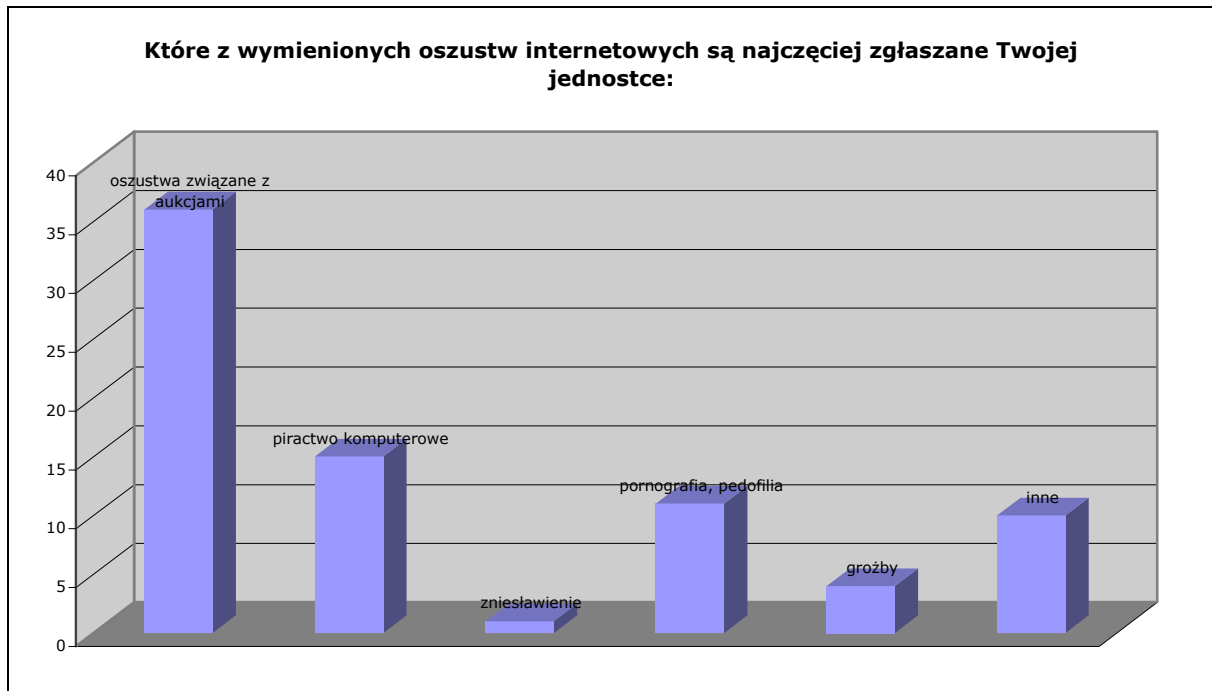

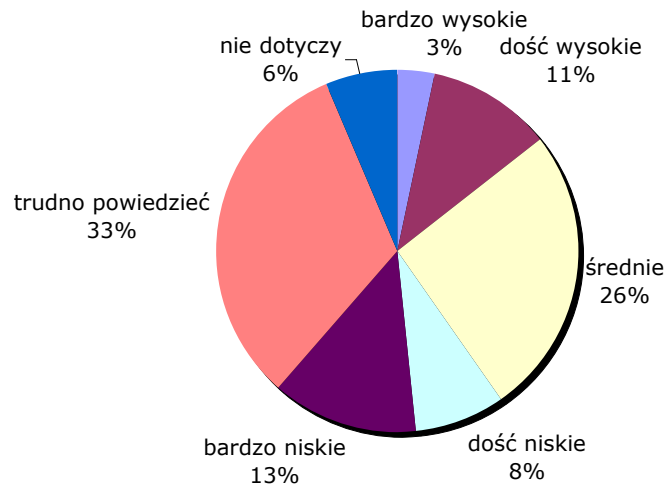
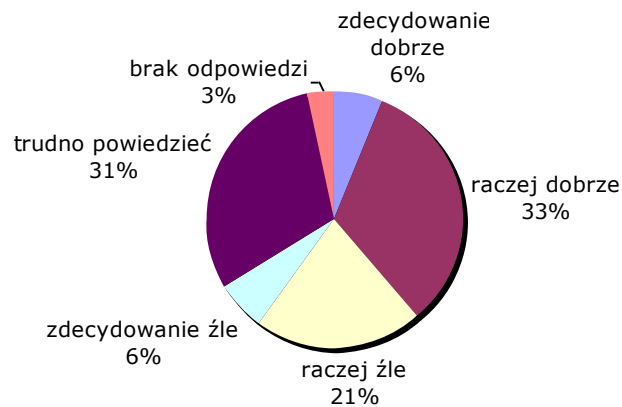
Czy Pan(i) zdaniem aktualne rozwiązania czynią zwalczanie przestępczości komputerowej bardziej efektywnymi?

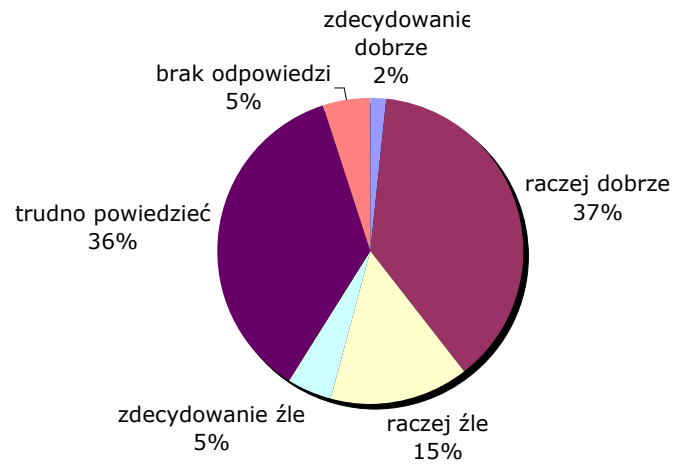
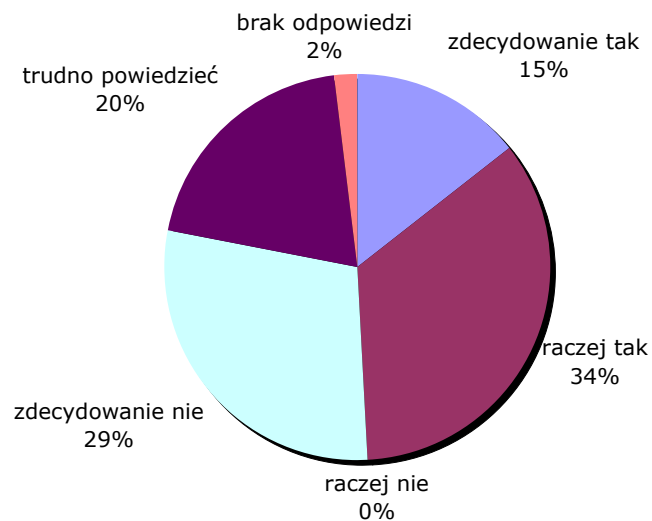

Czy Pan(i) zdaniem policja ma wystarczające instrumenty prawne dla walki z przestępczością komputerową?

Jak by Pan(i) ocenił(a) własne zaangażowanie w ściganie przestępstw komputerowych?**Jak ocenia Pan(i) doświadczenie i przygotowanie funkcjonariuszy policji potrzebne dla zwalczania przestępczości internetowej?**

Jak ocenia Pan(i) współpracę w tej dziedzinie z prokuraturą i wymiarem sprawiedliwości?**Czy społeczeństwo traktuje oszustwa internetowe jako poważny problem?**

W odpowiedzi na pytanie 6, jeden z ankietowanych ujawnił, że priorytetową sprawą pozostają nadal rozwiązania tak podstawowe, jak zakup sprzętu komputerowego, szybszy dostęp do Internetu oraz przeszkolenie ludzi w postaci cyklicznych szkoleń dla funkcjonariuszy. Respondenci są przy tym zgodni, że należałoby wprowadzić rozwiązania usprawniające skuteczną pracę organów ścigania w zakresie uprawnień i niezbędnych środków technicznych. Ocena przygotowania do ścigania przestępstw komputerowych w tym przypadku była bardzo niska.

Niezbędne jest również według ankietowanych zatrudnienie większej ilości informatyków w Policji, zwiększenie liczby funkcjonariuszy, większe monitorowanie stron internetowych, skuteczniejszy dostęp do informacji i lepszy system ich zabezpieczeń, obligatoryjna konfiskata mienia służącego do popełnienia przestępstwa komputerowego oraz konieczność utworzenia komórki zajmującej się przestępczością komputerową w jednostkach powiatowych. Respondenci są zdania, że brakuje konkretnych, łatwiejszych do stosowania w życiu codziennym przepisów, co wiąże się z potrzebą zmodyfikowania kodeksu karnego w zakresie przestępstw internetowych.

Zdecydowana jednak większość ankietowanych (77,4%) nie wypowiedziała się na temat konieczności wprowadzenia instrumentów, rozwiązań prawnych, organizacyjnych lub administracyjnych, nie uznając pośrednio przestępstw komputerowych za priorytetowy kierunek działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Podobny procent funkcjonariuszy nie prowadzi w ogóle takich spraw. Zaledwie 3 respondentów wskazało, że prowadzi po 2 takie sprawy, przy czym liczba pozostałych dochodzeń i śledztw prowadzonych przez wszystkich funkcjonariuszy waha się w zależności od 1 do 20 postępowań.

Z badań ankietowych wynika, że 35% przestępstw internetowych pozostaje, zdaniem respondentów, nieujawnionych (odpowiedzi na pytanie 11 a. nie udzieliło 29 osób). Ich zdaniem także 36,8% przestępstw sklasyfikowanych jako komputerowe kończy się wyrokiem skazującym (na pytanie 11 b. odpowiedzi brak w przypadku 40 osób).

Pokrzywdzonych nadużyciami komputerowymi w życiu prywatnym zostało 10 funkcjonariuszy policji, a jednocześnie respondenci (30,6%) są zdania, że coraz bardziej na problem przestępstw komputerowych wyczulone jest również społeczeństwo. Głównym postulatem jest lepsze przygotowanie organów ścigania do profesjonalnego zapobiegania tym przestępstwom.

6.4. Analiza wyników - wnioski z badań empirycznych

Przedstawione wyniki badań ankietowych potwierdzają potoczne wyobrażenia na temat poziomu przygotowania i sposobu funkcjonowania w zakresie zwalczania przestępczości komputerowej. Funkcjonariusze negatywnie oceniają stan wyposażenia i poziom szkoleń. Aby mówić o efektywnym wykrywaniu sprawców przestępstw, niezbędne jest bardzo poważne podejście do zagadnienia wyposażenia Policji. Dopiero posiadanie specjalistycznego sprzętu, odpowiednich aplikacji i przeszkolonych funkcjonariuszy z uprawnieniami daje możliwość szybkiego reagowania.

Generalizacja ta znajduje poparcie nie tylko w przedstawionych wyżej wynikach badań. Są one w zasadzie jedynie próbą wskazania na zmiany, których wprowadzenie jest niezbędne w tym zakresie. Miejsca na bardziej szczegółowe wypowiedzi, odnoszące się do innych konkretnych wad rozwiązań prawno-organizacyjnych i posiadanych instrumentów technicznych, kwestionariusz ankiety nie przewidywał. Część respondentów przedstawiła jednak dodatkowo swoje uwagi na ten temat.

Mimo wskazanych problemów zwalczanie przestępstw komputerowych (70% wykrywalność) w ramach istniejących aktualnie w Policji struktur uważane jest za skuteczne. Obowiązujące przepisy karne dotyczące przestępczości komputerowej są według respondentów (40,3%) wystarczające. Przewlekłość procedur uniemożliwia jednak szybki dostęp do informacji i w konsekwencji ustalenie oraz ujęcie sprawcy czynu.

Z doświadczeń respondentów wynika, że w kontekście wyników tej ankiety, czynności podejmowane przez Policję w zakresie przestępczości komputerowej dotyczą jak najbardziej takich oszustw internetowych, jak groźby karalne, zniesławienie, pornografia i pedofilia, oszustwa związane z aukcjami oraz innych. Rzeczą najbardziej istotną jest stworzenie wspólnej strategii określającej zasady współpracy przy ich zwalczaniu. Najczęściej zgłaszanym oszustwem internetowym (58%) okazały się oszustwa na aukcjach internetowych.

Oceny wyników korespondują z rezultatami praktyki prokuratorskiej w sprawach przestępstw komputerowych.

Prezentując wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród prokuratorów, stwierdzić należy, że 35 (61,4%) ankietowanych raczej dobrze ocenia oceną współpracę w tej dziedzinie z policją i wymiarem sprawiedliwości. 23 (37%) funkcjonariuszy raczej dobrze ocenia współpracę w tej dziedzinie, ale aż 20 (32,2%) funkcjonariuszy nie ma na ten temat zdania.

61 % prokuratorów oraz 49% policjantów uważa przestępczość internetową za raczej duży problem. 73% ankietowanych funkcjonariuszy i aż 86% śledczych twierdzi, że przestępczość internetowa w ciągu ostatnich czterech lat rozszerza się.

Prawie dwukrotnie więcej prokuratorów (58%) niż policjantów ocenia obowiązujące w Kodeksie karnym przepisy dotyczące tych przestępstw jako raczej dobre. Zbliżony jest jednak procent ankietowanych z obu badanych grup, którzy raczej źle postrzegają aktualne rozwiązania prawne w tym zakresie (około 30%) oraz inne instrumenty organizacyjne do walki z przestępczością komputerową (42-43%).

Prokuratorzy uważają swoje zaangażowanie w ściganie przestępstw komputerowych za dość wysokie (36%) lub bardzo wysokie (29%). Aż 19 % z nich określa je jednak jako średnie. Naomiast wyniki ankiety przeprowadzonej wśród policjantów wskazują, że 33% z nich nie ma na ten temat zdania. Średnie zaangażowanie w zwalczanie tego zjawiska deklaruje aż 26% badanych.

„Działania policji i prokuratury powinny być spójne. Na takich spotkaniach można wypracować wspólne koncepcje, dzięki którym ściganie przestępczości elektronicznej będzie jeszcze bardziej skuteczne“ – to słowa prokuratora Krzysztofa Parulskiego, Prezesa Stowarzyszenia Prokuratorów RP, podczas Akademii Taktyki Zwalczania Przestępczości Elektronicznej w 2008 roku¹⁰⁴.

Podczas cyklicznych konferencji organizowanych przez Stowarzyszenie Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej prokuratorzy z całej polski wymieniają doświadczenie i poglądy z zakresu ścigania przestępczości komputerowej. Rozmawiają także o współpracy w tej dziedzinie z policją i wymiarem sprawiedliwości. Główny nacisk kładą na problemy związane ze zwalczaniem w Internecie pedofilii, a także kwestie dotyczące posługiwania się nielegalnym oprogramowaniem, jego rozpowszechniania oraz coraz liczniejsze przypadki oszustw komputerowych na portalach aukcyjnych.

Prokuratorzy bardzo często napotykają na trudności interpretacyjne w gromadzeniu właściwych dowodów, jednak trudne do wykrywania przestępstwa komputerowe są coraz lepiej rozpoznawane dzięki policyjnej inwigilacji.

Niska, mimo wszystko, ranga przestępstw komputerowych na liście priorytetów organów ścigania jest spowodowana ich techniczną naturą, trudnościami związanymi z identyfikacją sprawców, brakiem wystarczających środków finansowych na szkolenie i utrzymanie wyspecjalizowanych jednostek, wysokim kosztem prowadzonych postępowań, tolerancyjnemu stosunkowi opinii publicznej do cyberprzestępców i łagodnym karom wymierzonym im przez sądy. Niektóre z tych wyjaśnień znajdują potwierdzenie we wskazanych statystykach.

---

¹⁰⁴ Inicjatorami powstania Akademii byli: serwis Allegro, Stowarzyszenie Prokuratorów RP, Mediarecovery i Szkoła Policji w Pile.

ZAKOŃCZENIE

Sposoby oddziaływania na Internet przybierają różne aspekty. Przedstawienie form występujących przestępstw komputerowych wskazuje na ich zróżnicowanie, jak i na fakt, że praktycznie w każdym pospolitym przestępstwie może wystąpić jej element.

Przy rozpoznawaniu metod działalności sprawców należy kłaść nacisk na profilaktykę kryminalistyczną. Sprawcy są coraz bardziej doskonali, potencjalne zagrożenie ogromne, a możliwości wykrywcze na obecnym poziomie wciąż niedostateczne. Konieczne jest prowadzenie kompleksowych działań odpowiadających zagrożeniom, a zwłaszcza szkoleń. Wyposażenie komputerowe i specjalna wiedza stanowią podstawę działań organów ścigania, które muszą być wspierane przez dynamicznie rozwijające się w tym kierunku przepisy prawne.

Prawdopodobnie znaczenie Internetu w nadchodzących latach będzie się jeszcze zwiększać. Przestępczość komputerowa wymaga wielopłaszczyznowego postrzegania. Ważne jest zwiększenie świadomości zagrożeń wśród użytkowników oraz stałe monitorowanie nowych technologii, programów i sposobów wykorzystania sieci.

Przedstawiona praca ma stanowić rozszerzenie rozważań na temat przestępczości komputerowej oraz jej kryminalistycznych aspektów. Przestępstwa te popełniane są na coraz szerszą skalę, a zadaniem kryminalistyki jest przeciwdziałanie im.

Aneks

ANKIETA

Szanowna Pani Prokurator / Szanowny Panie Prokuratorze,

Jestem studentem V roku prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Piszę pracę magisterską w Katedrze Kryminalistyki UJ na temat przestępczości komputerowej. Analizuję zjawisko przestępczości internetowej. Wyniki zamieszczę w mojej pracy magisterskiej. Badam opinie oraz nastawienie przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości wobec przestępczości komputerowej oraz możliwości jej zwalczania. Bardzo istotne jest dla mnie zapoznanie się z Pani/ Pana opinią, dlatego zwracam się z prośbą o wypełnienie tej ankiety. Ważne są dla mnie Państwa szczerze poglądy. Gwarantuję pełną poufność Państwa wypowiedzi – wykorzystam je wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień statystycznych w mojej pracy dyplomowej.

Z góry dziękuję za współpracę.

Piotr Korotyńiec, Uniwersytet Jagielloński

1. Przestępczość internetowa jest problemem:
  - a. bardzo dużym
  - b. raczej dużym
  - c. raczej małym
  - d. bardzo małym
  - e. trudno powiedzieć
2. W ciągu ostatnich 4 lat przestępczość internetowa:
  - a. rozszerza się
  - b. utrzymuje się na podobnym poziomie
  - c. maleje
  - d. trudno powiedzieć
3. Jak Pan(i) ocenia obowiązujące w Kodeksie Karnym przepisy dotyczące przestępstw komputerowych?
  - a. zdecydowanie dobrze
  - b. raczej dobrze
  - c. raczej źle
  - d. zdecydowanie źle
  - e. trudno powiedzieć
4. Czy Pan(i) zdaniem aktualne rozwiązania czynią zwalczanie przestępczości komputerowej bardziej efektywnymi?
  - a. zdecydowanie tak
  - b. raczej tak
  - c. raczej nie
  - d. zdecydowanie nie
  - e. trudno powiedzieć
5. Czy Pan(i) zdaniem prokuratorzy mają wystarczające instrumenty prawne dla walki z przestępczością komputerową?
  - a. zdecydowanie tak
  - b. raczej tak
  - c. raczej nie
  - d. zdecydowanie nie
  - e. trudno powiedzieć
6. Jakie instrumenty, rozwiązania prawne, ewentualnie organizacyjne i administracyjne należałoby wprowadzić?

.....

.....
7. Czy w swojej praktyce prokuratorowskiej oskarża(a) Pan(i) w sprawach przestępstw komputerowych, takich jak:
  - a. przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu danych i systemów:
    - i. haking i podsłuch komputerowy
    - ii. ingerencja w dane
    - iii. computer sabotage
  - b. inne przestępstwa internetowe:

- i. oszustwa związane z aukcjami
 ii. posługiwanie się nielegalnym oprogramowaniem i jego rozpowszechnianie
 iii. zniestawienie
 iv. pornografia i pedofilia
 v. groźby
 vi. inne
8. Jakie były końcowe prowadzone przez Pana(ia) postępowania dotyczące przestępstw komputerowych?
 a. we wszystkich były wyroki skazujące
 b. w większości były wyroki skazujące
 c. w mniejszości były wyroki skazujące
 d. w żadnej nie było wyroku skazującego
9. Czy aktualnie prowadzi Pan(i) jakieś śledztwa, postępowania przygotowawcze, w których są podejrzenia o przestępstwa związane z oszustwami internetowymi?
 tak
 nie
10. Ile prowadzi Pan(i) takich postępowań?
 .....
 .....
11. Ile prowadzi Pan(i) wszystkich obecnie śledztw, postępowań przygotowawczych?
 .....
 .....
12. Większość przestępstw komputerowych stanowi tzw. „ciemną liczbę” przestępstw:
 a. Jaki procent przestępstw internetowych pozostaje, Pana(i) zdaniem, nieujawniony?
 .....
 .....
 b. Jaki procent ujawnionych przestępstw internetowych kończy się wyrokiem skazującym?
 .....
 .....
13. Czy w życiu prywatnym został(a) Pan(a) pokrzywdzony(a) nadużyciami komputerowymi?
 tak
 nie
14. Jak by Pan(i) ocenił(a) własne zaangażowanie w ściganie przestępstw komputerowych?
 a. bardzo wysokie
 b. dość wysokie
 c. średnie
 d. dość niskie
 e. bardzo niskie
 f. trudno powiedzieć
15. Jak ocenia Pan(i) doświadczenie i przygotowanie prokuratorów potrzebne dla zwalczania przestępczości internetowej?
 a. zdecydowanie dobrze
 b. raczej dobrze
 c. raczej źle
 d. zdecydowanie źle
 e. trudno powiedzieć
16. Jak ocenia Pan(i) współpracę w tej dziedzinie z policją i wymiarem sprawiedliwości?
 a. zdecydowanie dobrze
 b. raczej dobrze
 c. raczej źle
 d. zdecydowanie źle
 e. trudno powiedzieć
17. Jaki jest Pana(i) staż w pracy w zawodzie prokuratora?..... lat.
18. Płeć:
 a. kobieta
 b. mężczyzna
19. Jeśli ma Pan(i) jakieś uwagi na temat tej ankiety to bardzo proszę o ich przedstawienie:
 .....
 .....
 .....

Dziękuję.

ANKIETA

Szanowny Panie Komendancie, Panie i Panowie Oficerowie, Szanowni Funkcjonariusze,

Jestem studentem V roku prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Piszę pracę magisterską w Katedrze Kryminalistyki UJ na temat przestępczości komputerowej. Analizuję zjawisko przestępczości internetowej. Wyniki zamieszczę w mojej pracy magisterskiej. Badam opinie oraz nastawienie przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości wobec przestępczości komputerowej oraz możliwości jej zwalczania. Bardzo istotne jest dla mnie zapoznanie się z Pani/ Pana opinią, dlatego zwracam się z prośbą o wypełnienie tej ankiety. Ważne są dla mnie Państwa szczerze poglądy. Gwarantuję pełną poufność Państwa wypowiedzi – wykorzystam je wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień statystycznych w mojej pracy dyplomowej.

Z góry dziękuję za współpracę.

Piotr Korotyńiec, Uniwersytet Jagielloński

1. Przestępczość internetowa jest problemem:
  - a. bardzo dużym
  - b. raczej dużym
  - c. raczej małym
  - d. bardzo małym
  - e. trudno powiedzieć
2. W ciągu ostatnich 4 lat przestępczość internetowa:
  - a. rozszerza się
  - b. utrzymuje się na podobnym poziomie
  - c. maleje
  - d. trudno powiedzieć
3. Jak Pan(i) ocenia obowiązujące w Kodeksie Karnym przepisy dotyczące przestępstw komputerowych?
  - a. zdecydowanie dobrze
  - b. raczej dobrze
  - c. raczej źle
  - d. zdecydowanie źle
  - e. trudno powiedzieć
4. Czy Pan(i) zdaniem aktualne rozwiązania czynią zwalczanie przestępczości komputerowej bardziej efektywnymi?
  - a. zdecydowanie tak
  - b. raczej tak
  - c. raczej nie
  - d. zdecydowanie nie
  - e. trudno powiedzieć
5. Czy Pan(i) zdaniem policja ma wystarczające instrumenty prawne dla walki z przestępczością komputerową?
  - a. zdecydowanie tak
  - b. raczej tak
  - c. raczej nie
  - d. zdecydowanie nie
  - e. trudno powiedzieć
6. Jakie instrumenty, rozwiązania prawne, ewentualnie organizacyjne i administracyjne należałoby wprowadzić?

.....

.....
7. Które z wymienionych oszustw internetowych są najczęściej zgłaszane Twojej jednostce:
  - a. oszustwa związane z aukcjami
  - b. posługiwanie się nielegalnym oprogramowaniem i jego rozpowszechnianie
  - c. zniesławienie
  - d. pornografia i pedofilia
  - e. groźby
  - f. inne
8. Czy aktualnie prowadzi Pan(i) jakieś dochodzenia lub śledztwa, w których są podejrzenia o przestępstwa związane z oszustwami internetowymi?

tak

- nie
- f. trudno powiedzieć
9. Ile prowadzi Pan(i) takich spraw?
.....
.....
10. Ile prowadzi Pan(i) wszystkich obecnie dochodzeń i śledztw?
.....
.....
11. Większość przestępstw komputerowych stanowi tzw. „ciemną liczbę” przestępstw:
- a. Jaki procent przestępstw internetowych pozostaje, Pana(i) zdaniem, nieujawniony?
.....
.....
- b. Jaki procent ujawnionych przestępstw internetowych kończy się wyrokiem skazującym?
.....
.....
12. Czy w życiu prywatnym został(a) Pan(a) pokrzywdzony(a) nadużyciami komputerowymi?
tak
nie
13. Jak by Pan(i) ocenił(a) własne zaangażowanie w ściganie przestępstw komputerowych?
a. bardzo wysokie
b. dość wysokie
c. średnie
d. dość niskie
e. bardzo niskie
14. Jak ocenia Pan(i) doświadczenie i przygotowanie funkcjonariuszy policji potrzebne dla zwalczania przestępczości internetowej?
a. zdecydowanie dobrze
b. raczej dobrze
c. raczej źle
d. zdecydowanie źle
e. trudno powiedzieć
15. Jak ocenia Pan(i) współpracę w tej dziedzinie z prokuraturą i wymiarem sprawiedliwości?
a. zdecydowanie dobrze
b. raczej dobrze
c. raczej źle
d. zdecydowanie źle
e. trudno powiedzieć
16. Czy społeczeństwo traktuje oszustwa internetowe jako poważny problem?
a. Zdecydowanie tak
b. Raczej tak
c. Zdecydowanie nie
d. Raczej nie
e. Trudno powiedzieć
17. Jaki jest Pana(i) staż w pracy w zawodzie funkcjonariusza policji?.....lat.
18. Płeć:
a. kobieta
b. mężczyzna
19. Jeśli ma Pan(i) jakieś uwagi na temat tej ankiety to bardzo proszę o ich przedstawienie:
.....
.....
.....

Dziękuję.